

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА БАНК ОМОНАТИ БИЛАН БОҒЛИҚ БЎЛГАН ҚОНУНЧИЛИК АСОСЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ТУРЛАРИ

Хушбоқова Нигора Ғайрат қизи

Термиз давлат университети Юридик факультети

Юриспруденция таълим йўналиши

II босқич 420-гуруҳ талабаси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6772944>

Аннотация. Ушбу мақолада банк омонати билан боғлиқ қонунчилик, ушбу шартноманинг тушунчаси ва моҳияти, пул маблағларини омонатга жалб қилиш ҳуқуқи, банк омонати шартномасининг шакли, омонатларнинг турлари, омонатни қайтариш ҳақидаги талабни бузганлик учун жавобгарлик масалалари, омонат дафтарчаси ва омонат (депозит) сертификати ҳақида батафсил тўхталиб ўтилган.

Калит сўзлар: омонатчи, омонат, банк, банк омонати, вексел, жамгарма (депозит) сертификати, талаб қилингунча сақланадиган омонат, муддатли омонат, омонат дафтарчаси, омонат (депозит) сертификати.

ОСНОВЫ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА, КАСАЮЩЕГОСЯ БАНКОВСКИХ ВКЛАДОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН И ИХ ВИДОВ

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы законодательства, связанные с банковским вкладом, понятие и суть этого договора, право на привлечение средств на вклад, форма договора банковского вклада, виды вкладов, ответственность за нарушение требования о возврате вклада, сберегательная книжка и депозитный сертификат (депозит) подробно обсуждаются.

Ключевые слова: Вкладчик, вклад, банк, банковский вклад, вексель, сберегательный сертификат (депозит), депозит, который будет храниться до востребования, срочный вклад, сберегательная книжка, депозитный сертификат (депозит).

FUNDAMENTALS OF LEGISLATION CONCERNING BANK DEPOSITS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND THEIR TYPES

Annotation. This article discusses the issues of legislation related to a bank deposit, the concept and essence of this agreement, the right to raise funds for a deposit, the form of a bank deposit agreement, types of deposits, liability for violation of the deposit refund requirement, a savings book and a certificate of deposit (deposit) are discussed in detail.

Keywords: Depositor, deposit, bank, bank deposit, promissory note, savings certificate (deposit), deposit to be kept on demand, term deposit, savings book, certificate of deposit (deposit).

КИРИШ

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 759-моддасига кўра, банк омонати шартномаси бўйича биринчи тарафдан (омонатчидан) қабул қилиб олган ёки унинг номига келган пул суммасини (омонатни) қабул қилиб олган иккинчи тараф (банк) шартномада назарда тутилган шартлар асосида ва тартибда омонат суммасини қайтариш ва унга фоизлар тўлаш мажбуриятини олади. Банк омонати шартномаси омонат суммаси банкка келиб тушган кундан бошлаб тузилган ҳисобланади. Фуқаро омонатчи бўлган банк омонати шартномаси оммавий шартнома деб ҳисобланади. Банк билан омонатчининг омонат қўйилган ҳисобварақ бўйича муносабатларига нисбатан банк ҳисобварағи

шартномаси тўғрисидаги қоидалар, агар ушбу бобнинг қоидаларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у банк омонати шартномасининг моҳиятидан келиб чиқмаса, қўлланилади. Ушбу бобнинг банкларга доир қоидалари қонун ҳужжатларига мувофиқ юридик шахслардан омонатлар қабул қилувчи бошқа кредит ташкилотларига нисбатан ҳам қўлланади.

Банк омонати шартномаси қарз шартномасининг (ФК 732-моддаси) бир кўриниши бўлиб, бунда қарз берувчи — банкка пул қўювчи, қарз олувчи эса банк ҳисобланади. Банкка омонат қўювчи сифатида фуқаролик ҳуқуқининг барча субъектлари иштирок этиши мумкин. Фуқаро ва банк ўртасидаги банк омонати шартномаси оммавий (ФК 358-моддаси) бўлганлиги учун банк фуқаронинг омонат қўйишини куйидаги ҳолларда рад эта олмайди: а) таъсис ҳужжатлари ва лицензияга асосан банк омонат (жамғарма) операцияларини амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлса; б) омонатни қабул қилиш амалдаги қонунчилик ҳамда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки томонидан белгиланган мажбурий иқтисодий нормативларни бузилишига олиб келмаса; в) иқтисодий ёки бошқа сабабларга кўра банк аҳолидан омонат қабул қилишни тўхтатмаган бўлса; г) банкда омонат қабул қилишнинг зарур ташкилий ва техник имкониятлар (бўш операционистлар, операция зали ва ҳ.к.) бўлса; д) омонат қабул қилиш учун банк имкониятларини чекловчи бошқа сабаблар бўлмаса. Юқорида санаб ўтилган шароитлар мавжуд бўлиб, банк омонат қабул қилишни рад этганида фуқаро судга ушбу банкнинг бошқа омонатчилари шартлари асосида унинг ўзи билан банк мажбурий равишда шартнома тузиши тўғрисида ва банкдан бундай шартномани тузишдан бўйин товлаши сабабли кўрган зарарини қоплашни ундириб беришни сўраб судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга. Шартнома тузаётганда банк бир миждани бошқасидан афзалроқ кўришга ҳақли эмас (масалан, банк ходимлари томонидан қўйилган омонатга бошқа фуқаролар омонатига нисбатан юқорироқ фоиз қўйиш). Лекин, бу қоида айнан бир хил шартлар асосида қўйиладиган омонатларга тегишли. Банк қўйилган омонатлар миқдори, уларни қайтариш муддати ва шартноманинг амал қилиш муддатига қараб ўз фойдали фоизларини тақсимлаш ҳуқуқига эга. Чунончи, юридик шахслар ва фуқаролар омонатига турлича фоизлар белгилаши мумкин. Чунки амалиётда бундай омонат қўювчилар билан тузиладиган шартнома бир биридан анча фарк қилади.

ТАДҚИҚОТ МАТЕРИАЛЛАРИ ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 760-моддасига кўра, пул маблағларини омонатларга жалб қилиш ҳуқуқига қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда лицензия берилган банклар эга бўладилар.

Бундай ҳуқуққа эга бўлмаган шахс фуқародан омонат қабул қилган тақдирда, омонатчи дарҳол омонат суммасини қайтариб беришни, шунингдек бу суммага ушбу Кодекснинг 327-моддасида назарда тутилган фоизларни тўлашни ҳамда фоиз суммаларидан ташқари омонатчига етказилган ҳамма зарарни қоплашни талаб қилиши мумкин.

Агар бундай шахс банк омонати шартномаси шартлари асосида юридик шахснинг пул маблағларини қабул қилган бўлса, ушбу Кодекснинг битимлар ҳақиқий бўлмаслигининг асослари ва оқибатларига доир тегишли қоидалари қўлланади.

Агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган оқибатлар, ким бўлишидан қатъи назар, фуқаролар ва юридик шахсларнинг пул маблағларини:

омонат сақловчиларга омонатни талаб қилиши биланоқ олиш ва омонатчининг ушбу боб қоидаларида кўзда тутилган бошқа ҳуқуқларини амалга ошириш имкониятини бермайдиган векселлар ёки бошқа қимматли қоғозлар бериш; уларга ғайриқонуний чиқарилган деб топилган акциялар ва бошқа қимматли қоғозларни сотиш йўли билан омонатларга жалб қилиш ҳолларига нисбатан қўлланади.

Банк операциялари жумласига: жисмоний ва юридик шахсларнинг, шу жумладан, вакил банкларнинг ҳисобварақларини очиш ва юритиш, ҳисобварақлар бўйича ҳисоб-китоб қилиш; омонатларни жалб этиш; кредитларнинг қайтарилиши, фоизлилиги ва муддатлилиги шарти билан ўз маблағлари ва жалб этилган маблағлар ҳисобидан ўз номидан кредитлар бериш. Шунингдек, банклар бошқа турдаги операцияларни ҳам амалга оширишлари мумкин, чунончи: маблағ эгаси ёки маблағни тасарруф этувчи билан тузилган шартномага биноан пул маблағларини бошқариш; чет эл валютасини нақд пул ва нақд бўлмаган пул шаклларида юридик ҳамда жисмоний шахслардан сотиб олиш ва уларга сотиш; пул маблағлари, векселлар, тўлов ва ҳисоб-китоб ҳужжатларини инкассо қилиш; учинчи шахслар номидан мажбуриятларнинг бажарилишини назарда тутувчи кафолатлар бериш; учинчи шахслардан мажбуриятларнинг бажарилишини талаб қилиш ҳуқуқини олиш; қимматли қоғозлар чиқариш, харид қилиш, сотиш, ҳисобини юритиш ва уларни сақлаш, миждоз билан тузилган шартномага биноан қимматли қоғозларни бошқариш, қимматли қоғозлар билан бошқа операцияларни бажариш; банк фаолияти юзасидан маслаҳат ва ахборот хизмати кўрсатиш; жисмоний ва юридик шахсларга ҳужжатлар ва бошқа бойликларни сақлаш учун махсус бинолар ёки улар ичидаги пўлат сандиқларни ижарага бериш; молиявий лизинг; халқаро банк амалиётига мувофиқ, лицензияда махсус кўрсатилган бошқа операциялар.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 761-моддасига биноан, банк омонати шартномаси ёзма шаклда тузилган бўлиши керак. Агар омонатнинг қўйилганлиги омонат дафтарчаси, жамғарма (депозит) сертификати ёки банк томонидан омонатчига берилган, қонунда, қонунга мувофиқ белгиланган банк қоидаларида ва банк амалиётида қўлланиладиган иш муомаласи одатларида бундай ҳужжатлар учун назарда тутилган талабларга жавоб берадиган бошқа ҳужжат билан тасдиқланган бўлса, банк омонати шартномасининг ёзма шаклига риоя қилинган ҳисобланади. Банк омонати шартномасининг ёзма шаклига риоя қилмаслик бундай шартноманинг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади. Бундай шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Банк омонати шартномаси шартнома шартларини келишиб олиш учун зарур бўлган оддий ёзма шаклда тузилиши лозим. Шартноманинг ўзи реал шартнома ҳисобланиб шартнома ёзма шаклда тузилиши билан бирга банкка омонатга қўйиладиган пул суммаси ҳам тақдим этилиши шарт.

Банк омонати шартномасининг ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ўз-ўзидан ҳақиқий эмаслигини келтириб чиқаради. Тақдим қилинган маблағлар асоссиз орттирилган бойлик (ФК 1023-моддаси) сифатида қайтарилиши зарур. Омонатчи ололмайд қолган фойдасини

ундиришни (ФК 1023-моддаси) талаб қилиши, шунингдек ФК 327-моддасида назарда тутилган устама фоизларни қўшишни ҳам талаб қилишга ҳақли.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИ

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 762-моддасига биноан, банк омонати шартномаси омонатни талаб қилиниши биланоқ бериш (*талаб қилингунча сақланадиган омонат*) ёки омонатни шартномада белгиланган муддат тугаганидан кейин қайтариш (*муддатли омонат*) шарти билан тузилади. Банк омонати шартномасида қайтариб беришнинг қонун ҳужжатларига зид бўлмаган бошқа шартлари асосида омонатлар қўйиш ҳам назарда тутилиши мумкин. Банк омонати шартномаси бўйича, омонатнинг туридан қатъи назар, банк омонатчининг талаби билан омонат суммасини ёки унинг бир қисмини бериши шарт, юридик шахслар томонидан қайтариб беришнинг шартномада назарда тутилган бошқа шартлари асосида қўйилган омонатлар бундан мустасно. Банк омонати шартномасининг фуқаро омонатни талаб қилиши биланоқ олиш ҳуқуқидан, муддатли ёки бошқа омонатни эса хабардор этишнинг қонун ҳужжатларида белгиланган муддати ўтганидан кейин олиш ҳуқуқидан воз кечиш ҳақидаги шарти ўз-ўзидан ҳақиқий эмас. Агар омонатчи муддатли ёки бошқа омонатни, талаб қилиб олингунча сақланадиган омонат бундан мустасно, муддат тугагунга қадар ёхуд банк омонати шартномасида кўрсатилган бошқа ҳолатлар юз бергунга қадар қайтариб беришни талаб қилиш ниятида бўлса, у ўзининг бу ниятидан банкни омонатни олишни мўлжаллаётган санадан камида бир ой олдин хабардор қилиши шарт. Муддатли ёки бошқа омонат, талаб қилиб олингунча сақланадиган омонат бундан мустасно, муддат тугагунга қадар ёхуд банк омонати шартномасида кўрсатилган бошқа ҳолатлар юз бергунга қадар омонатчининг талаби билан унга қайтарилган ҳолларда, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонат юзасидан фоизлар тўланмайди. Омонатчи муддатли омонат суммасини муддат тугаганидан кейин ёки қайтаришнинг бошқа шартлари билан қўйилган омонат суммасини банк омонати шартномасида назарда тутилган ҳолатлар вужудга келганидан кейин қайтариб беришни талаб қилмаган ҳолларда, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартнома омонатни талаб қилиб олгунча сақлаш шартлари асосида узайтирилган деб ҳисобланади.

Ушбу модданинг мазмунида ифодаланишича, омонатларни (депозитларни) омонатчига қайтаришнинг шартномада белгиланган тартибига кўра, талаб қилиб олингунча ва муддатли омонат турларига бўлинади. Муддатли омонат муайян муддатга тузилган бўлиб, унинг шартлари бўйича омонатчи шартномада белгиланган муддат келишидан олдин омонатни қайтаришни талаб қилмайди. Муддатли омонатларнинг энг кўп тарқалган шакли бу муайян давргача (масалан, 3 ой, 6 ой, 12 ой каби) тузиладиган банк омонати шартномаларидир. Ушбу давр мобайнида омонатчи томонидан қўйилган пул маблағларидан банк фойдаланишга ҳақли. Муддатли омонатларнинг бошқа турлари ҳам мавжуд. Чунончи, учинчи шахс фойдасига қўйиладиган омонатлар ҳам мавжуд бўлиб, кимнинг фойдасига омонат қўйилган бўлса, ушбу шахс мазкур омонатни омонат қўйиладиганда назарда тутилган шартлар мавжуд бўлган ҳолларда тасарруф қилиши мумкин. Талаб қилиб олингунча (омонатни талаб қилиниши биланоқ бериш) назарда тузиладиган банк омонати тури сифатида юридик шахсларнинг ҳисобварағига ўтказиладиган маблағларни кўрсатиш мумкин. Ушбу омонат турида нисбатан паст

фоизлар (одатда бир фоиз) тўланади. Чунки, банк мижоз талаб қилиши биланоқ ушбу маблағларни бериш мажбуриятини олади. Шунингдек, банк амалиётида айрим ҳолларда жисмоний шахс томонидан муддатли омонат муддатидан олдин қайтарилганда ҳам (гарчи муддатли омонат сифатида юқори фоизлар белгиланган бўлса ҳам, омонат муддатидан олдин қайтарилганлиги боис) омонатга фоизлар талаб қилиб олингунча сақланадиган омонатлар бўйича ҳисобланиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 763-моддасида омонатга тўланадиган фоизлар келтириб ўтилган. Унга кўра, банк омонатчига омонат суммаси учун банк омонати шартномасида белгиланадиган миқдорда фоизлар тўлайди. Банк омонати шартномасида тўланадиган фоизлар миқдори ҳақида шарт бўлмаган тақдирда, банк талаб қилиб олингунча сақланадиган омонатларга тўланадиган миқдорда фоизлар тўлаши шарт. Агар банк омонати шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, банк талаб қилиб олингунча сақланадиган омонатларга тўланадиган фоизлар миқдорини ўзгартириш ҳуқуқига эга. Банк фоизлар миқдорини камайтирган тақдирда, фоизларнинг янги миқдори фоизлар камайтирилганлиги ҳақида омонатчиларга хабар берилганидан кейин қўйилган омонатларга нисбатан қўлланади. Агар банк омонати шартномасида бошқа муддат назарда тутилган бўлмаса, ушбу хабарга қадар қўйилган омонатларга нисбатан камайтирилган фоизлар миқдори тегишли хабар берилган пайтдан бир ой ўтганидан кейин қўлланади. Омонатни муайян муддат ўтгач ёки шартномада назарда тутилган вазиятлар юз берганидан кейин қайтариш шarti билан қўйилган омонат юзасидан банк омонати шартномасида белгиланган фоизлар миқдори, агар шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, банк томонидан бир томонлама камайтирилиши мумкин эмас.

Банк омонати шартномаси ҳақ эвазига тузилишини ҳисобга олиб банкнинг омонатчига фоиз тўлаш мажбурияти шартноманинг муҳим шarti ҳисобланади. Таъкидлаш керакки, шартномада мазкур шартнинг кўрсатилмаслиги шартномани ҳақиқий эмаслигини келтириб чиқармайди, балки шарҳланаётган модданинг 2-қисми билан қопланади. Бу ҳолда банк талаб қилиб олингунча сақланадиган омонатларга тўланадиган миқдорда фоизлар тўлайди.

Талаб қилингунча сақланадиган омонатлар бўйича агар шартномада бошқача ҳол назарда тутилмаган бўлса, банк бир томонлама омонатчининг маблағларидан фойдаланганлик учун фоизлар миқдорини ўзгартириши (ошириши ёки камайтириши) мумкин. Банкнинг омонатлар бўйича тўлайдиган фоизларни ошириши тўғрисида қарори банк томонидан белгиланади ва омонатчига билдирилиши шарт эмас.

МУҲОКАМА

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 766-моддасида жавобгарлик масаласи, яъни омонатни қайтариш ҳақидаги талабни бажармаганлик учун жавобгарлик белгилаб қўйилган. Ушбу моддага кўра, банк омонатчининг омонатни ёки унинг бир қисmini қайтариш ҳақидаги талабини ушбу Кодекснинг 762-моддасида назарда тутилган муддатларда бажармаган тақдирда, ушбу Кодекснинг 327-моддасига мувофиқ банк омонатга фоизлар тўлашдан қатъи назар, келтирилган зарарни тўлаши шарт.

Ушбу моддада кўрсатилганидек, омонат кўювчининг кўрган зарарлари ФКнинг 327-моддасига асосан тўланади. Унга кўра, ўзганинг пул маблағини ноқонуний ушлаб қолиш, қайтаришдан бош тортиш, уни тўлашни кечиктириш натижасида фойдаланиш

ёхуд ўзга шахсдан асоссиз олган ёки тежаб қолганлик учун фоиз тўланади. Фоизлар миқдори кредитор яшайдиган жойда, кредитор юридик шахс бўлганида эса, унинг жойлашган ерида пул мажбурияти ёки унинг тегишли қисми бажарилган кунда мавжуд бўлган банк фоизининг ҳисоб ставкаси билан белгиланади. Қарз суд тартибида ундириб олинганида суд кредиторнинг талабини даъво қўзғатилган кундаги ёки қарор чиқарилган кундаги банк фоизининг ҳисоб ставкасига қараб қондириши мумкин. Ушбу қоидалар қонунда ёки шартномада бошқа фоиз миқдори белгиланган бўлмаса қўлланилади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 769-моддасида омонат дафтарчаси белгилаб қўйилган. Унга кўра, агар тарафларнинг келишувида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, фуқаро билан банк омонати шартномаси тузиш ҳамда унинг ҳисобварағига омонат бўйича пул маблағларини киритиб қўйиш омонат дафтарчаси билан тасдиқланади. Омонат дафтарчасида банкнинг ёки унинг тегишли филиалининг номи, унинг жойлашган манзили ҳамда омонат бўйича ҳисобварақ номери, шунингдек ҳисобвараққа киритилган ҳамма пул маблағлари суммаси, ҳисобварақдан ўчирилган ҳамма пул маблағлари суммаси ва омонат дафтарчаси банкка тақдим этилган пайтда ҳисобварақдаги пул маблағларининг қолдиғи кўрсатилган ва тасдиқланган бўлиши шарт. Агар омонатнинг бошқа ҳолати исбот қилинган бўлмаса, омонат тўғрисида омонат дафтарчасида кўрсатилган маълумотлар банк билан омонатчи ўртасида омонат бўйича ҳисоб-китобларни амалга ошириш учун асос бўлади. Банк омонати шартномасида эгасининг номи ёзилган омонат дафтарчасини бериш назарда тугилади. Банк омонат дафтарчаси тақдим этилганида омонатни беради, унга фоизлар тўлайди ҳамда омонатчининг омонат бўйича ҳисобварақдаги пул маблағларини бошқа шахсларга ўтказиш ҳақидаги топшириғини бажаради. Агар эгасининг номи ёзилган омонат дафтарчаси йўқотилган бўлса ёки тақдим этиш учун яроқсиз ҳолга келтирилган бўлса, банк омонатчининг аризасига мувофиқ унга янги омонат дафтарчаси беради.

Банк омонати шартномасида эгасининг номи кўрсатилган омонат дафтарчаси бериш назарда тугилади. Эгасининг номи ёзилган омонат дафтарчаси фуқаро билан банк омонати шартномаси тузилганлигининг ҳамда омонатга пул маблағлари қўйилганлигининг ёзма исботи бўлиб ҳисобланади. У қимматли қоғоз ҳисобланмайди ва битта ҳужжат тарзида расмийлаштирилган банк омонати шартномаси билан бирга ёки шартномасиз ҳам берилиши мумкин. Агар банк омонати шартномаси битта ҳужжат тарзида тузилган ва омонат дафтарчаси бирон сабабга кўра расмийлаштирилмаган бўлса, пул маблағларини киритилганлик факти банк паттаси, кассир томонидан тасдиқланган қирим касса ордери билан тасдиқланиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 770-моддасига кўра, омонат (депозит) сертификати эгасининг номи ёзилган қимматли қоғоз бўлиб, банкка қўйилган омонат суммасини ҳам, омонатчининг (сертификат сақловчининг) белгиланган муддат тамом бўлганидан кейин сертификатни берган банкда ёки ушбу банкнинг исталган филиалида омонат суммасини ва сертификатда кўрсатиб қўйилган фоизларни олиш ҳуқуқини ҳам тасдиқлайди. Омонат (депозит) сертификати пул тўлаш учун муддатидан олдин тақдим этилган тақдирда банк, агар сертификатнинг шартларида фоизларнинг бошқача миқдори белгилаб қўйилган бўлмаса, омонат суммасини ва талаб қилиб олинганча сақланадиган омонатлар бўйича тўланадиган фоизларни тўлайди.

ХУЛОСА

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2008 йил 24 сентябрда 1859-сон билан рўйхатга олинган «Банкларнинг депозит (омонат) сертификатларини чиқариш ва муомалада бўлиш тартиби тўғрисида» ги Низом талабига кўра, депозит (омонат) сертификати — банкка қўйилган депозит (омонат) суммасини ва омонатчининг (сертификат сақловчининг) депозит (омонат) суммасини ҳамда сертификатда шартлашилган фоизларни сертификатни берган банкдан ёки шу банкнинг исталган филиалидан белгиланган муддат тугаганидан кейин олиш ҳуқуқини тасдиқловчи ноэмиссиявий эгасининг номи ёзилган қимматли қоғоз ҳисобланади. Сертификатлар бланкалар тарзида ҳужжатли шаклда чиқарилиши белгиланган. Сертификат бланкасида сертификатни чиқариш ва унинг муомалада бўлиш шартлари шу жумладан, талаб қилиб олиш ҳуқуқидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ҳамда сертификат йўқотилганда сертификат бўйича ҳуқуқларни қайта тиклаш тартиби акс этирилган бўлиши лозим. Сертификатлар икки турда а) «депозит сертификатлари» — юридик шахслар учун; б) «омонат сертификатлари» — жисмоний шахслар учун чиқарилиши мумкин. Сертификатни товарлар олди-сотдиси ёки кўрсатилган хизматлар (ишлар) учун ҳисоб-китоб қилишда тўлов воситаси сифатида қўллаш мумкин эмас. Депозит сертификатларининг олди-сотдиси ва улар бўйича суммаларни тўлашга доир пуллик ҳисоб-китоблар нақдсиз шаклда, омонат сертификатлари бўйича — нақдсиз ҳамда нақд шаклида амалга оширилади. Сертификатларнинг қиймати Ўзбекистон Республикасининг миллий валютасида ифодаланади. Сертификатларни хорижий валютада чиқариш тақиқланади. Сертификатлар 6 ойдан 3 йилгача бўлган муддатга (сертификат берилган вақтдан бошлаб сертификат сақловчиси сертификат бўйича депозитни талаб қилиб олиш ҳуқуқини қўлга киритиш вақтига қадар) чиқарилади.

Агар сертификат бўйича депозитни (омонатни) олиш муддати депозит сақловчиси томонидан ўтказиб юборилган бўлса, у ҳолда банк сертификатда белгиланган депозит суммаси ва ҳисобланган фоизларни сертификат эгасининг талабига кўра тўлашга мажбурдир. Сертификат суммасини талаб қилиш кунидан ҳақиқатда сертификатни тўлов учун тақдим этиш кунигача бўлган муддат учун фоизлар, агарда сертификатнинг чиқарилиш шартларида бошқалар кўзда тутилмаган бўлса, талаб қилиб олинганча омонатлар бўйича тўланадиган фоизлар миқдорида тўланади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИГА ШАРҲ 2-ЖИЛД. 2013 йил 1 январга қадар киритилган ўзгартиш ва қўшимчалар асосида тайёрланган. Юридик фанлари доктори, Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академиясининг академиги, профессор Х. А. РАХМОНҚУЛОВ, юридик фанлари доктори, профессор О. ОҚЮЛОВ таҳрири остида <https://www.osce.org/files/f/documents/5/2/106230.pdf>;
2. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги. Тошкент давлат юридик институти. Фуқаролик ҳуқуқи. (II ҚИСМ). Тошкент “Adolat” 2007. 339-347-б;
3. Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси. (2021-йил 1-мартгача бўлган ўзгартиш ва қўшимчалар билан). Ўзбекистон республикаси қонун ҳужжатлари

маъдумотлари миллий базаси www.lex.uz (расмий манба) асосида. Тошкент. “Yuridik adabiyotlar publish”. 2021.

4. «Банкларнинг депозит (омонат) сертификатларини чиқариш ва муомалада бўлиш тартиби тўғрисидаги Низомни тасдиқлаш ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг қарори.

<https://lex.uz/docs/1394598>